

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ

Осадчук Ю.М.

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

Досліджено розвиток та ефективність діяльності системи споживчої кооперації України. Проаналізовано склад і структуру сфер функціонування споживчої кооперації за період 2010–2013 рр. Розроблено рекомендації щодо стратегічних напрямків та пріоритетів розвитку системи споживчої кооперації.

Ключові слова: кооперація, споживча кооперація, споживче товариство, кооперативна діяльність, пайовики.

Постановка проблеми. Протягом усього свого існування кооперація розвивалась при будь-яких урядах, в різних економічних умовах і в різних сферах діяльності людського суспільства. Сьогодні майже в усіх країнах світу люди користуються послугами кооперативів. Більш ніж 700 тис. кооперативів, що включають 120 видів та різновидів, об'єднують понад 40% дорослого населення планети і надають більш ніж 100 млн. робочих місць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням даної проблеми займалися Скибінський С., Башнянин Г., Вовчак О., Олексин І., Семків С., Шевчук В., Яценко О.; серед сучасних вчених вагомими є наукові розробки Бабенка С., Гончарука Я., Чміля Ф., Чухна А.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У ринковому середовищі роль і значення споживчої кооперації зростає, оскільки вона сприяє соціальному захисту і економічній підтримці широких верств населення. Однак адаптація споживчої кооперації до нових умов проходить надзвичайно складно і супроводжується глибокими кризовими явищами і негативними тенденціями, які загрожують її життєдіяльності.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз сучасних тенденцій розвитку системи споживчої кооперації на національному рівні та розробка рекомендацій щодо її стратегічних напрямків та пріоритетів розвитку.

Виклад основного матеріалу. Споживча кооперація України є однією з найважливіших форм кооперативного руху, завдяки якому визначається планомірний взаємозв'язок і відповідність між суспільним виробництвом і споживанням вироблених матеріальних благ. Вона є масовою громадсько – господарською організацією, що об'єднує громадян нашої країни як споживачів із метою найбільш повного задоволення їх попиту на товари та послуги шляхом здійснення торговельної, заготівельної, ви-

робничої діяльності, заснованої на взаємодопомозі і самоуправлінні [1, с. 24].

Споживча кооперація має багатомірну структуру, обумовлену її організаційною системністю і поліфункціональною діяльністю. Складниками загальної структури споживчої кооперації є: організаційно-управлінська, галузево-функціональна, соціальна та регіонально-територіальна.

Ієрархія організаційних форм управління споживчою кооперацією України виглядає таким чином: споживче товариство – районна спілка споживчих товариств – обласна спілка споживчих товариств (Кримспоживспілка) – Центральна спілка споживчих товариств (рис. 1).

Протягом 1995–2013 рр. організаційна структура трансформувалась у напрямку кількісного зростання і зміцнення базових ланок – споживчих товариств. Кількість споживчих товариств і районних споживчих товариств у системі збільшилась на 131 та 25 од. відповідно у період 2010–2013 рр., при цьому відбувся не лише кількісний ріст, але й внутрішньо-структурні зміни, демократизація управління, концентрація кооперативного майна і всієї тріади відносин власності. Сьогодні на рівні споживчих товариств зосереджено 2/3 статутного капіталу [2, с. 140].

У споживчій кооперації зростаючу роль відіграє функціонально-галузева структура. Галузі діяльності споживчої кооперації формують її економічну основу і обумовлюють соціально-економічний розвиток. Саме від масштабів і ефективності функціонування галузей залежить існування споживчої кооперації.

Функціонально-галузева структура споживчої кооперації, яка нараховувала до перебудови більше 35 галузей і підгалузей господарської діяльності та була адаптована під велике і усупільнене виробництво, зазнала глибоких трансформацій. Під час змін зі всієї сукупності галузей були визначені як пріоритетні ті, які мають вирішальне значення для соціально-економічного розвитку споживчої кооперації. Це – галузі сфери товарного обігу: торгівля, заготівля, ресторанне господарство; сфери виробництва – промисловість та будівництво та сфери послуг – побутових, соціально-культурних та освітніх.

Провідною для споживчої кооперації була і залишається сфера обігу. Вона займає 2/3 ресурсного потенціалу і валового обороту (табл. 1).

Протягом 2010–2013 рр. спостерігається тенденція до збільшення загального обсягу товарообороту споживчої кооперації України на 1887,50 млн. грн. З усіх сфер найбільш стрімко покращили свої показники торгівля та ресторанне господарство. У 2013 році порівняно з

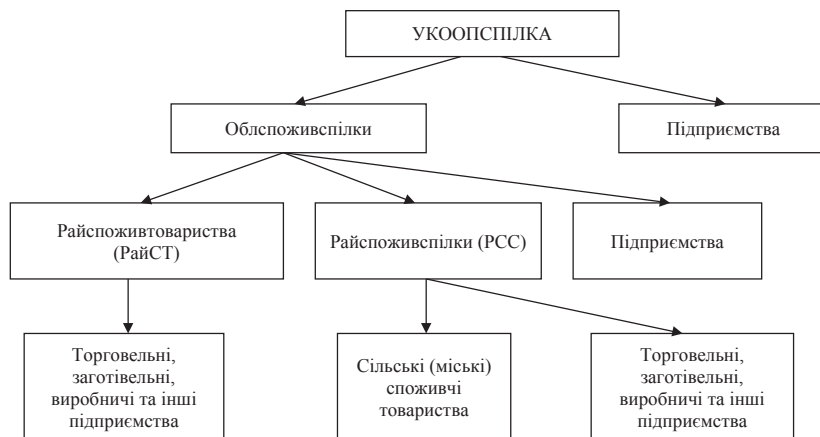

Рис. 1. Організаційні форми управління споживчої кооперації України

Таблиця 1

Склад і структура сфер функціонування споживчої кооперації

Показники	2010 рік		2011 рік		2012 рік		2013 рік	
	Сума, млн. грн.	%	Сума, млн. грн.	%	Сума, млн. грн.	%	Сума, млн. грн.	%
Загальний обсяг товарообороту	3977,20	100,00	4767,84	100,00	5472,30	100,00	5864,70	100,00
Торгівля	2431,10	61,13	3660,12	76,77	4249,40	77,65	4629,0	78,93
Ресторанне господарство	516,80	12,99	644,18	13,51	714,40	13,05	736,1	12,55
Виробництво	427,30	10,74	463,54	9,72	508,50	9,29	499,6	8,52
Заготівлі	602,00	15,14	-	-	-	-	-	-

2010 роком оборот торгівлі збільшився на 90,41 %, а ресторанного господарства на 42,43 % [2].

Виробництво та заготівлі, на жаль, не принесло таких результатів, і протягом даного періоду зменшили свої показники.

Традиційно в структурі роздрібного товарообороту споживчої кооперації переважають продовольчі товари. Аналіз свідчить не тільки про переважаючу частку продовольчих товарів у структурі роздрібного товарообороту торгової мережі споживчої кооперації, але і про її подальше збільшення. Доцільно акцентувати увагу щодо певної невідповідності структури товарообороту завданням підвищення рівня життя сільських мешканців – членів споживчої кооперації. Тобто необхідним, навпаки, є збільшення частки непродовольчих товарів, що сприяє технічному облаштуванню домогосподарств, покращенню умов життя, більшій комфортності тощо.

Інша важлива структура споживчої кооперації – це соціальна сфера. Соціальна структура споживчої кооперації відображає її соціальний зміст та її соціальну роль у суспільстві.

Визначальною соціальною складовою споживчої кооперації був і залишається інститут пайовиків, який налічує у 2013 році 470 тис. чоловік. Його якісне оновлення є стратегічним завданням всіх кооперативних організацій. Отже, проблема оптимізації складу пайовиків поділяється на дві частини: перша – оптимізація кількості, а друга – якісне покращення складу пайовиків.

Залучення нових членів-пайовиків пов'язано з активізацією факторів мотивації і стимулювання. Тому, в останні роки широко задіяна система матеріального та морального стимулювання. З 2005 року вперше у системі кооперації України членам споживчої кооперації нараховуються і виплачуються дивіденди та пайові внески, причому, зростаючими темпами. В цілому в споживчій кооперації соціальна підтримка пайовиків, працівників, ветеранів сягає 8,5-9,0 млн. грн. щорічно, що для нестабільної економіки має важливе значення.

Фінансово-економічна політика споживчої кооперації України спрямована на зміцнення фінансового стану підприємств і організацій, нарощування обсягів діяльності, забезпечення рентабельної роботи усіх господарюючих суб'єктів, соціальний захист членів споживчих товариств.

Матеріали фінансового аналізу, проведеного за даними Основних показників господарсько-фінансової діяльності підприємств і організацій системи Укоопспілки за 2010-2013 рр., дають підставу стверджувати, що фінансово-економічна політика цих років, скерована на збалансований соціально-

економічний розвиток, дала вагомі позитивні результати [3].

Аналіз показників доводить стійку позитивну динаміку результативних показників. За роки незалежності України обсяг діяльності споживчої кооперації зріс на 3335,68 млн. грн. або на 164,4%.

Суттєво зросла економічна активність пайовиків, про що свідчить суттєве збільшення пайового капіталу на 67, 63 %.

Аналіз фінансових результатів показує, що в період 2010-2013 рр. споживча кооперація характеризувалась прибутковою діяльністю. За період, що аналізується, фінансовий результат діяльності збільшився на 65,8 млн. грн. або на 116,67 %.

Висновки і пропозиції. Пріоритети стратегічного розвитку споживчої кооперації визначатимуть широкий спектр завдань соціального, економічного та політичного характеру. Основне завдання полягатиме у визначенні економічної, соціальної та науково-технічної політики розвитку споживчої кооперації, захисті її членів, участі в розробці та реалізації державних програм, пропаганді ідей кооперативного руху та переваг кооперації як самобутньої та соціально орієнтованої системи.

В економічній системі завдання споживчої кооперації полягатиме у розширенні масштабів діяльності, забезпеченні матеріальних потреб членів споживчих товариств і спілок, органічному поєднанні особистих, колективних і суспільних інтересів.

У соціальній сфері основні завдання будуть спрямовані на активну реалізацію соціальної місії споживчої кооперації, соціальну підтримку, соціальну гарантію та соціальний захист членів споживчих товариств і спілок, участь у розвитку соціальної сфери села.

Одним з важливих завдань споживчої кооперації є також участь у зміцненні демократичних основ держави, створення підвалин для розвитку громадянського суспільства та національного кооперативного руху.

На міжнародній арені основними завданнями споживчої кооперації будуть розширення міжнародного кооперативного співробітництва, інтеграція у міжнародні кооперативні зв'язки, розвиток зовнішньоекономічної діяльності кооперативних підприємств і організацій.

Виходячи з характеру стратегічних завдань розвитку споживчої кооперації і враховуючи загальнонаціональні пріоритети соціально-економічного розвитку України можна стверджувати, що основні напрями і пріоритети розвитку споживчої кооперації зумовлені перспективною моделлю системи.

Список літератури:

1. Марцин В. Проблеми функціонування споживчої кооперації та шляхи стабілізації господарської діяльності // Економіка України. – 2003. – №4. – С. 24-27.
2. Левицький В. Споживча кооперація: реальність і домисли // Урядовий кур'єр. – 2007. – №164. – С. 134-167.
3. Показники господарсько-фінансової діяльності підприємств і організацій системи Укоопспілки за 2010-2013 роки / Укоопспілка. – К.: 2010, 2011, 2012, 2013.

Осадчук Ю.Н.

Хмельницький кооперативний торгово-економічний інститут

АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОЙ КООПЕРАЦИИ**Аннотация**

Исследовано развитие и эффективность деятельности системы потребительской кооперации Украины. Проанализированы состав и структуру сфер функционирования потребительской кооперации за период 2010-2013 гг. Разработаны рекомендации относительно стратегических направлений и приоритетов развития системы потребительской кооперации.

Ключевые слова: кооперация, потребительская кооперация, потребительское общество, кооперативная деятельность, пайщики.

Osadchuk J.M.

Khmelnitsky Cooperative Trade and Economic Institution

ANALYSIS OF CURRENT STATE OF DEVELOPMENT OF THE CONSUMER COOPERATIVES**Summary**

Studies the development and efficiency of Consumer Cooperatives in Ukraine. Analyzed the composition and structure of the areas of functioning of consumer cooperation for the period 2010-2013. Were developed recommendations on strategic directions and priorities for the development of consumer cooperatives.

Keywords: cooperation, consumer cooperatives, consumer society, cooperative activity shareholders.

УДК 65.01

МЕТОДЫ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ**Пилипенко А.В., Чиркова Т.Е., Лисанова А.М.**

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

Рассмотрены такие методы оценки конкурентоспособности предприятия: комплексные методы, методы, основанные на теории эффективной конкуренции, методы, основанные на оценке конкурентоспособности продукции предприятия и матричные методы. Указаны особенности и проблемы оценки конкурентоспособности предприятия в рамках данных подходов. Определены основные мероприятия, направленные на повышение конкурентоспособности предприятия.

Ключевые слова: конкуренция, экономический показатель, конкурентность продукции, конкурентные преимущества, покупатель, оценка конкурентоспособности.

Постановка проблемы. На современном этапе экономического развития проблема конкурентоспособности занимает главное место в экономической политике государства. Создание конкурентных преимуществ перед соперником становится стратегическим направлением деятельности государства и его органов в области обеспечения конкурентоспособности национальной экономики. При этом повышение конкурентоспособности касается всех уровней ее иерархии: продукции, предприятия, отрасли, региона и страны в целом, но особую важность приобретает конкурентоспособность предприятия как основного звена экономики. Несмотря на большое количество факторов, влияющих на конкурентоспособность предприятия, все же основным и определяющим из них остается его способность

производить конкурентоспособную продукцию и создавать условия для ее продвижения на рынок.

Анализ последних исследований и публикаций. Единого подхода к оценке конкурентоспособности не существует. Некоторые авторы придерживаются структурного подхода при оценке конкурентоспособности предприятия, основанного на анализе сферы функционирования предприятия, сложившейся конкурентной ситуации; измерении уровня концентрации рынка и определении доли данного предприятия по объему производства или выручке от реализации продукции.

Другие же придерживаются функционального подхода, в соответствии с которым оценка производится на основе расчета основных экономических показателей деятельности предприятия.

Третьи придерживаются мнения, что матричные подходы к оценке конкурентоспособности предпри-